

Комунальна організація (установа, заклад)
Шосткинський дошкільний навчальний заклад
(ясла-садок) № 9 «Десняночка»

АДАПТОВАНА ПРОГРАМА

ГУРТКА

«ЧУДО-ШАШКИ»

(ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ)

Досвід роботи

вихователя

дошкільного навчального
закладу (ясел-садка) № 9

«Десняночка»

м. Шостка Сумської області

Могили Тетяни Борисівни

Шостка - 2025

Схвалена рішенням педагогічної ради Шосткинського дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 9 «Десняночка» від **28.08. 2025** р., протокол № 1

Складена вихователем ДНЗ (ясел-садка) № 9 «Десняночка» Моголою Т.Б.

Рецензенти:

Осадча М.А. – завідувач ШДНЗ № 9

Васильсва Н.А. – вихователь-методист ШДНЗ № 9

Програма є доробком з досвіду роботи керівника гуртка «Чудо-шашки» - вихователя **Моголи Т.Б.**

Програма направлена на розвиток у дітей гнучкості і логічності мислення, винахідливості, уважності, сприяє розвитку творчих здібностей, концентрації уваги, зміцненню пам'яті, вольових і фізичних якостей особистості, що допомагає краще підготувати дитину старшого дошкільного віку до навчання в школи.

Зміст

1. Вступ	4
2. Пояснювальна записка	5
3. Мета та завдання	6
<i>3.1. Мета програми.....</i>	<i>6</i>
<i>3.2. Завдання програми.....</i>	<i>7</i>
4. Очікувані результати.....	8
5. Зміст програми	8
<i>5.1. Орієнтовне планування роботи з дітьми.....</i>	<i>8</i>
<i>5.2. Методичні рекомендації батькам</i>	<i>12</i>
6. Основні показники компетенції дітей.....	12
7. Бібліографічний покажчик використаних джерел.....	14

1. Вступ

Ефективний розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку - одна із актуальних проблем сучасності. Дошкільники із розвинутим інтелектом швидше запом'ятовують матеріал, більш впевнені в своїх силах, легше адаптуються в нових умовах, краще підготовлені до школи. В дошкільній педагогіці існує велика кількість різноманітних методик, технологій, розвивальних ігор. Багато з них використовуються вихователями і батьками для розвитку дитини, підготовки її мислення до шкільної освіти.

Інтелектуальна праця дуже нелегка, і, враховуючи вікові особливості дітей дошкільного віку, педагоги повинні пам'ятати, що основний метод розвитку - проблемно-пошуковий, а головна форма організації - гра, так як саме гра є ведучим видом діяльності дошкільника.

В нашій країні великою популярністю користується гра в шашки. Як інтелектуальний спорт шашки стали визнаною частиною загальнолюдської культури. Немає необхідності доводити очевидну корисність гри в шашки. Вона допоможе виховувати в дітях дисциплінованість, посидючість, вміння концентрувати увагу і логічно мислити.

Шашки розвивають у дитини аналітичні здібності, вчать логічно і творчо мислити; сприяють приємному і корисному проведенню часу. Діти, які добре грають в шашки, звісно, і в школі добре вчаться. Особливо з таких предметів, як математика, фізика, інформатика, а також є дисциплінованими учнями.

Мирна шашкова боротьба - це змагання в витримці, логічності мислення, а також вмінні передбачати розвиток подій.

Значна роль шашок і в естетичному вихованні. Краса комбінацій, етюдів і кінцівок надають творчої насолоди, не залишаючи байдужими навіть людей малознайомих з шашками.

Правила гри в шашки прості і загальнодоступні. Тому абсолютно необхідно зберігати і розвивати систему навчання шашок у дошкільних установах. Все частіше вихователі дитячих садків задають питання: *«Чи можна навчати дітей*

дошкільного віку гри в шашки або це доступно тільки обдарованим дітям? Чи по плечу малюкам ця корисна, захоплююча гра?» **А.В. Запорожець** у своїй статті **«Допитання про навчання, виховання та розвиток дітей шестирічного віку»** пише: *«Педагогічні, психологічні та фізіологічні дослідження свідчать про те, що потенційні психофізіологічні можливості засвоєння знань та загального розвитку приходяться на дітей 5-6 років, але і більш раннього віку»*. Такий вагомий авторитетний висновок про функціональні особливості організму п'яти-шестирічних дітей дає всі підстави широко популяризувати шашки серед дошкільнят старшого віку.

2. Пояснювальна записка

Для планомірної та послідовної роботи з дітьми з основ шашкового мистецтва просто необхідна навчальна програма занять.

Програма призначена для шашкового гуртка установ дошкільної освіти та передбачає вивчення дітьми матеріалу з теорії та практики, історії шашок, участь у змаганнях. Поряд з цим, у гуртку ведеться робота щодо правильної організації дозвілля дошкільнят, вихованню у них активності, розвитку норм і принципів моральної поведінки. Відмінною особливістю даної програми є великий акцент на початкову підготовку дітей, в основному старшого дошкільного віку, початківців з «нуля». Програма занять з шашок передбачає у краткому, описовому і казковому вигляді засвоєння основ знань з теорії та практики гри в шашки.

У творчому відношенні систематичні заняття за даною програмою повинні наблизити початківця-шашкіста до вміння подумки міркувати, аналізувати, будувати на шашковій дошці дотепні комбінації, передбачити задуми партнера. З подальшим удосконаленням техніки гри потрібно навчитися шукати і терпляче знаходити в кожному положенні найбільш доцільний хід.

Адаптована програма «Чудо-шашки» розроблена відповідно до закону України **«Про дошкільну освіту»** та **Базового Компонента дошкільної освіти (нової редакції)** на основі змісту освітньої лінії «Шахи», гри, яка подібна до гри

«Шашки», де чітко визначено результативність освітньої роботи: «Виявляє творчі здібності, цілеспрямованість, зібраність, самостійність, посидючість, терпіння тощо» і запропонована для гурткової роботи з дітьми шостого року життя в дошкільному навчальному закладі.

Зміст програми відповідає дидактичним принципам:

- відповідність завданням освіти і виховання дітей дошкільного віку;
- відповідність змісту заняття рівню анатомо-фізіологічного та психічного розвитку дітей;
- урахування індивідуальних особливостей дітей (*обов'язково враховувати індивідуальні можливості особистості*);
- науковість;
- послідовність;
- доступність;
- систематичність;
- зв'язок знань, вмінь з практикою;
- забезпечення ігрового характеру діяльності дітей під час навчання;
- особистісна орієнтація;
- активність особистості (*теоретичні знання доцільно закріплювати в практичній діяльності*);
- забезпечення турботливого ставлення до здоров'я дітей з боку дорослих, емоційного благополуччя.

Як підсумок роботи проводяться:

- підсумкові заняття в кінці першого та другого півріччя навчального року;
- змагання між учасниками гуртка з запрошенням батьків і адміністрації.

3. Мета та завдання

3.1. Мета програми:

- 1) сприяти розкриттю розумового, морального, естетичного, вольового потенціалу особистості дошкільника;

- 2) створити умови для засвоєння дітьми культури гри в шашки, знання правил і теорії гри;
- 3) формувати вміння дітей грати в шашки, запобігати обґрунтованому вмінню користуватися своїми знаннями;
- 4) розвивати гнучкість і логічність мислення, винахідливість, уважність, пам'ять.

3.2. Завдання програми:

Розвивальні завдання: сприяти розвитку розумових здібностей дітей, логічного мислення, вміння робити розрахунки на декілька ходів вперед, образне і аналітичне мислення; сприяти розвитку концентрації уваги, зміцненню пам'яті, активізації діяльності мислення, розвивати творчі здібності, дрібну моторику пальців рук; зміцнювати вольові і фізичні якості, спостережливість, вміння застосовувати на практиці отримані знання.

Виховні завдання: виховувати відношення до шашок, як до серйозного, корисного і потрібного заняття, що має спортивну і творчу спрямованість; зібраність, самостійність, терпіння, повагу і толерантність до партнера, вміння спокійно реагувати на свою невдачу в грі, позитивно ставитись до успіхів іншої дитини, цілеспрямованість, винахідливість, уважність, впевненості у своїх силах, працелюбність, колективізм, бажання перемогти.

Навчальні завдання: познайомити дітей з історією виникнення і розвитку шашок; вчити дітей основам шашкової гри, різним комбінаціям, теорії і практиці шашкової гри; залучати дітей до цілеспрямованої практичної діяльності.

Мета, завдання та зміст програми реалізовується під час роботи гуртка.

Програма інтелектуального гуртка «Чудо-шашки» розрахована на 15 занять. Основна форма роботи з дітьми – заняття, які проводяться з жовтня по травень два рази на місяць в II половину дня з оптимальною кількістю дітей – 8 осіб. Всі частини кожного заняття об'єднані загальною темою.

Тривалість заняття 25-30 хвилин. Час реалізації програми -1 рік.

Заняття є переважно практичними з невеликою долею теорії, форми занять можуть бути різними.

Для успішної роботи гуртка потрібно достатнє забезпечення **обладнанням**: шашки з дошками, шахові годинники, демонстраційна дошка, кабінет для занять, шашкова література для дітей.

4. Очікувані результати:

Діти повинні знати:

- історію розвитку шашок;
- теорію шашкової гри,
- правила гри.

Діти повинні вміти:

- добре орієнтуватися в різних позиціях і комбінаціях гри;
- самотійно грати в шашки на влаштованих шашкових турнірах;
- виявляти терпіння, повагу і толерантність до партнера;
- проявляти вміння спокійно реагувати на свою невдачу в грі;
- проявляти бажання перемогти.

5. Зміст програми

5.1. Орієнтовне планування роботи з дітьми

Жовтень

І заняття. Бесіда «Звідки прийшла гра «Шашки».

Мета: Познайти дітей з грою «шашки», дати знання про історію виникнення гри, її призначення; викликати у дітей інтерес до гри, позитивні емоції.

II заняття. «Знайомство з шашечкою дошкою та шашками».

Мета: Познайти дітей з шашковою дошкою і шашками. Пояснити правило: шашки ходять навскіс по чорним клітинкам і просуваються на одну клітинку вперед. Назад шашки не ходять, починають гру завжди білі шашки.

Листопад

III заняття. «Поняття «бій».

Мета: Дати дітям поняття: «бій» шашок. Пояснити, що «бій» обов'язковий, можна бити одну шашку або декілька. Бити можна не тільки вперед, але і назад; закріпити вміння ходити шашками.

4 заняття. «Закріплення поняття «бій».

Мета: Продовжувати вчити дітей ходити шашками по ігровому полю; закріпити поняття про «бій» шашок, правильно користуватись ними під час гри; розвивати мислення, увагу, пам'ять.

Грудень

5 заняття. «Закріплення навичок з попереднього заняття».

Мета: Продовжувати закріплювати навички гри в шашки; слідкувати за правильністю ходів (*ходити назад не можна*); підтримувати зацікавленість, інтерес на протязі гри, позитивний настрій.

6 заняття. «Закріплення правил гри. Поняття «дамка».

Мета: Закріпити знайомі і вже набуті навички та правила гри в «шашки». Дати дітям поняття «дамка», познайти з особливостями її ходів та ведення

шашкового «бою»; розвивати базові якості особистості (*розсудливість, спостережливість*); виховувати доброзичливість, зацікавленість, допитливість.

Січень

7 заняття. «Продовження теми попереднього заняття».

Мета: Продовжувати удосконалювати вміння та навички гри дітей в шашки, дотримуючись правил; закріпити знання дітей про те, як ходить та «б'є» «дамка»; розвивати логічне мислення, вміння аналізувати, обмірковувати та обґрунтовувати вірність вибору ходу; виховувати зосередженість, дружні стосунки між гравцями.

8 заняття. «Самостійна гра дітей в шашки».

Мета: Продовжувати формувати вміння дітей самостійно грати в шашки, дотримуючись правил гри; слідкувати за грою дітей, допомагаючи при розв'язанні складних ситуацій на ігровому полі.

Залучати дітей до самостійної організації гри в шашки; обирати партнера по грі; звернути увагу на те, щоб діти були уважні, добре продумували ходи, не поспішали; викликати захоплення від гри, позитивні емоції.

Лютий

9 заняття. «Самостійна гра дітей в шашки».

Мета: Продовжувати формувати вміння дітей самостійно грати в шашки, дотримуючись правил гри; слідкувати за грою дітей, допомагаючи при розв'язанні складних ситуацій на ігровому полі.

Залучати дітей до самостійної організації гри в шашки; обирати партнера по грі; звернути увагу на те, щоб діти були уважні, добре продумували ходи, не поспішали; викликати захоплення від гри, позитивні емоції.

10 заняття. «Гра з переможцем».

Мета: Вдосконалювати вміння дітей грати в шашки, закріплювати правила гри. Заохочувати дітей до гри в шашки.

Залучати дітей до гри з переможцем попередньої гри; викликати бажання грати вдома з батьками, товаришами.

Березень

11 заняття. «Продумування ходів наперед».

Мета: Закріпити вміння грати в шашки, уважно слідкувати за ходами суперника, продумувати наперед свої ходи та можливі ходи суперника; розвивати пам'ять, логічне мислення, витримку; виховувати бажання продовжувати гру в шашки.

12 заняття. «Переможці серед пар гравців».

Мета: Нагадати дітям техніку гри «дамкою». Визначення переможців гри серед пар гравців, нагородження їх листівками.

Квітень

13-14 заняття. Конкурс «Найкращий гравець з шашок» (серед членів гуртка).

Мета: Організувати шашковий конкурс серед членів гуртка; шляхом ведення гри в парах виявити найкращого гравця та переможця. Розвивати логічне мислення, пам'ять; виховувати бажання перемогти, доброзичливість, товариські стосунки між гравцями.

Травень

15 заняття. «Шашечний турнір» (між гуртківцями та дітьми першого класу).

Мета: Організувати шашковий турнір між членами гуртка та дітьми першого класу, що вміють грати в шашки; розвивати увагу, мислення, вміння

обмірковувати, аналізувати, доводити гру до кінця; виховувати чуття змагання, повагу до суперника, позитивні емоції, бажання перемогти.

Нагородження переможця короною та медаллю *«Кращий гравець шашок»*, відзначення всіх учасників турніру.

5.2. Методичні рекомендації батькам:

1. Обов'язково постарайтеся познайомити дитину з грою в шашки. Ця захоплююча гра підійде навіть у тому випадку, якщо з якихось причин дитина не хоче грати в шахи. Маючи кілька більш прості правила, але від цього не втрачаючи своєї користі, гра в шашки сподобається і вам, і дітям будь-якого віку.

2. Починати грати можна вже в 3 - 4 роки. Зараз у продажу можна знайти безліч спеціальної літератури, яка допоможе дитині легше освоїти цю гру.

3. Для малюків дуже важливо проявити і тренувати для цієї гри такі важливі якості, як зосередженість і увагу. Саме це знадобиться дитині, коли вона піде в школу, що ще раз доводить користь шашок у дошкільному віці.

4. Ця гра рекомендується навіть у тому випадку, якщо Ваша дитина непосидюча, погано витримує тривалі заняття і т. п. Дуже часто саме гра в шашки виробляє у дитини ці необхідні якості і допомагає найкращим успіхам під час навчання в школі.

5. Навчитися грати в шашки досить легко, необхідно допомогти дитині в цьому і підтримувати її інтерес.

6. Основні показники компетенції дітей:

- діти знають:
 - історію розвитку шашок;
 - теорію шашкової гри;
 - правила гри;
- діти вміють:

- добре орієнтуватися в різних позиціях і комбінаціях гри;
- самостійно грати в шашки на влаштованих шашкових турнірах;
- виявляти терпіння, повагу і толерантність до партнера;
- проявляти вміння спокійно реагувати на свою невдачу в грі;
- позитивно ставитись до успіхів іншої дитини;
- проявляти бажання перемогти;
- у дітей розвинено гнучкість і логічність мислення, винахідливість, уважність, пам'ять;
- у дітей виховано самостійність, цілеспрямованість, впевненості у своїх силах, працелюбність, колективізм.

7. Бібліографічний покажчик використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція/Науковий керівник: Піроженко Т.О., доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України. — К.: Видавництво, 2021. — 31 с.
2. Герцензон Б.П., Напреєнко О. Шашки - це цікаво. СПб: Літера, 1992 – с. – 250.
3. Герцензон Б.П. Пригоди на шашковій дошці. - Л.: Леніздат, 1969. - 128 с.
4. Василевський Р.Г. Вчимося грати в шашки. - Київ: Здоров 'я, 1985 . - 88 с.
5. Волчек О.О. Шашковий практикум. - Мінськ: Харвест, 2004. – 288 с.
6. Програмно-методичне забезпечення гурткової роботи//рекомендації СОППО щодо порядку розроблення програм для дошкільних навчальних закладів/інформаційно-методичний бюлетень. – Ш.: дошкільна освіта. - №5. – 2012.
7. Організація гурткової роботи в дошкільних навчальних закладах: програми гуртків (технологія: АЙРІС-ФОЛДИНГ) /Укладач Міщенко Л.Б. – Суми:Ніко. – 2013.

